Eduskunnan sivistysvaliokunta

Keskusrikospoliisin asiantuntijalausunto asiassa: VNS 6/2025 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Keskusrikospoliisille osoitettu lausuntopyyntö

Eduskunnan sivistysvaliokunta on 10.10.2025 pyytänyt Keskusrikospoliisilta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta. Lausuntoa on pyydetty sivistysvaliokunnan toimialan näkökulmasta, nuorisoa koskien. Tässä lausunnossa ei siten kommentoida selontekoa muilta osin.

Yleisiä huomioita

Termin *nuori* määritelmä eroaa eri lähteissä, eikä sitä ole ollut välttämättä tarkoituksenmukaista määritellä kovin tarkasti myöskään selonteossa. Asiaa voisi kuitenkin selventää sen toteaminen, että nuorelle ei ole yhtä määritelmää ja mahdollisesti tarkentaa joissain kohdissa, mitä kyseisessä kohdassa nuorella tarkoitetaan.[1]

Selonteossa on käsitelty verkkoympäristön haasteita sisäisen turvallisuuden näkökulmasta. Digitalisoituneessa maailmassa erilaisilla tietoverkkoalustoilla toimiminen kuuluu kiinteästi lasten ja nuorten arkeen. Lasten ja nuorten läsnäoloon verkossa liittyy paljon mahdollisuuksia, mutta myös suuria uhkia. He joutuvat verkossa monenlaisten rikosten uhreiksi, ja heitä myös pyritään aktiivisesti rekrytoimaan mukaan rikolliseen toimintaan. Lapset ja nuoret syyllistyvät verkossa erilasiin rikoksiin ja hyödyntävät niissä aktiivisesti esimerkiksi pikaviestipalveluita. Avoimen internetin, sosiaalisen median ja pikaviestipalvelujen lisäksi lapset ja nuoret pääsevät helposti käyttämään pimeän verkon keskustelufoorumeja ja kauppapaikkoja.

Alaikäiset kytkeytyvät epäilyttävään rahaliikenteeseen ja osallistuvat verkkovälitteiseen huumausainekauppaan, lapset ja nuoret katsovat sekä jakavat verkossa väkivaltaista sisältöä, ja suuri osa koulu-uhkauksista esitetään verkossa. Verkkoympäristöllä on kes-

[1] *Termi ”nuori” on määritelty eri lähteissä eri tavoin, eikä sille ole selkeää vakiintunutta määritelmää. Esimerkiksi nuoriin rikoksista epäiltyihin on lainsäädännössä määritelty kuuluvaksi 15–20-vuotiaat (laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010). Määritelmä nuorelle on erilainen lastensuojelulaissa (417/2007), jossa nuorella viitataan 18–24-vuotiaisiin ja nuorisolaissa (1285/2016), jonka mukaan nuoriksi lasketaan alle 29-vuotiaat.*

keinen merkitys myös katujengirikollisuudessa ja verkon rooli alaikäisten radikalisoitumisprosessissakin on merkittävä. Lapsiin kohdistuu verkossa erilaisia seksuaalirikollisuuden muotoja. Seksuaalinen kiristäminen, jossa tyypillisesti yhdistellään teknologiaa, psykologiaa ja manipulaatiota, on noussut verkkoympäristössä merkittävään rooliin.

Tietoverkkoihin ja tietojärjestelmiin kohdistuviin rikoksiin, eli niin kutsuttuihin tietoverkkosidonnaisiin rikoksiin syyllistyvät ovat monesti hyvin nuoria. Nuoria voidaan houkutella mukaan verkkorikolliseen toimintaan esimerkiksi helpon rahan, pelillistämisen tai aatteellisten motivaatioiden, niin sanotun haktivismin varjolla. Toimiessaan osana verkkoryhmittymää nuori ei välttämättä ole tietoinen toiminnan todellisesta laajuudesta tai vakavuudesta. Nuorten tekemä tietoverkkorikollisuus on vakavaa rikollisuutta, vaikka sitä ei monesti sellaiseksi mielletä. Esimerkiksi nuorisolle suunnatuissa kyselyissä jää usein puuttumaan tietoverkkoihin liittyvään toimintaan kohdistuvat kysymykset. Huomioitavaa on myös, että lapset ja nuoret ovat hyvin taitavia toimimaan tietoverkoissa, mutta eivät monesti tiedosta laillisen ja laittoman toiminnan rajaa tietoverkkoympäristössä, jolloin he eivät välttämättä edes osaa kysyttäessä vastata toimineensa laittomasti.

Huomioita yksittäisistä kohdista

3.1. Vakava nuoriso- ja jengirikollisuus eivät saa kasvusijaa suomalaisessa yhteiskunnassa

”Vuonna 2024 lähes puolet vakavista väkivaltarikoksista tapahtui yleisillä paikoilla. Selvästi eniten rikoksia tapahtui suurimmissa kaupungeissa. Erityisen huolestuttavaa kehityksessä on se, että julkisilla paikoilla tehdyistä vakavista väkivaltarikoksista epäillyissä korostuivat nuoret.” s. 6.

Kommentti: Ryöstöt tapahtuvat useimmiten julkisilla paikoilla ja ovat yleisimpiä juuri nuorten eri ikäryhmissä. Esimerkiksi vuonna 2023 yli puolet kaikista ryöstörikosepäilyistä koski alle 21-vuotiaita[2]. Myös kaikkein vakavimmat nuorten väkivallanteot, kuten henkirikokset ja niiden yritykset, tapahtuvat entistä useammin juuri julkisilla paikoilla ja kohdistuvat yleensä muihin nuoriin.[3]

"Nuoret tekevät väkivaltarikoksia yhä useammin ryhmissä, etukäteen järjestettyinä ja tekoihin liittyy uhrin nöyryyttämistä.” s. 9.

Kommentti: Nuoret tekevät rikoksia, myös väkivaltarikoksia, tyypillisesti ryhmässä, joskin esimerkiksi tietoverkkorikosten kohdalla nuoret tekevät usein rikoksia myös hyvin itsenäisesti juuri kenenkään tietämättä. Viime vuosien aikana etenkin pahoinpitely- ja ryöstörikoksiin on joissain tapauksissa liittynyt myös uhriin kohdistettua nöyryyttämistä sekä tekojen kuvaamista. Tällaisiin rikoksiin liittyy toisinaan myös tapaamisesta sopiminen etukäteen ja

[2] Keskusrikospoliisi, 2024.
[3] Keskusrikospoliisi, 2025.

esimerkiksi ryöstörikoksia tehdään usein nimenomaan ennalta sovituissa kaupantekotilanteissa.[4]

”Väkivaltarikoksia, kuten esimerkiksi ryöstöjä, tehdään ilman päihtymystä, mikä poikkeaa tyypillisestä aikuisten väkivallasta, johon päihtymystila liittyy usein.” s. 9.

Kommentti: Ryöstörikollisuus on yleisesti ottaen juuri nuorille tyypillinen rikos, eikä suoraan verrattavissa esimerkiksi aikuisten välillä tapahtuvaan vakavaan väkivaltaan. Päihteet liittyvät usein vakavaan väkivaltaan, ja esimerkiksi suomalaiseen aikuisten välisissä henkirikoksissa päihteiden käyttö on keskeisessä osassa[5]. Myös nuorten vakavassa väkivallassa, kuten henkirikoksissa ja niiden yrityksissä, päihteiden rooli on huomattava, joskin alkoholiin liittyvät tapaukset ovat vähentyneet viime vuosina. Vaikka nuortenkin vakavimpiin väkivaltarikoksiin liittyy usein päihteitä, nuoret tekevät paljon väkivalta- ja ryöstörikoksia myös ilman liittymäpintaa päihteisiin[6].

”Rikoksia tekevät nuoret voivat ryhmäytyä tehdäkseen yhä enemmän ja vakavampia rikoksia tai jo olemassa olevat ryhmät voivat rekrytoida nuoria ja alle rikosvastuuiän olevia lapsia rikoksentekijöiksi." s. 9

Kommentti: Nuorten rikollisuuteen liittyy olennaisesti rikosten tekeminen ryhmässä. Rikosaktiivinen ystäväpiiri voi osaltaan vaikuttaa siihen, että erilaisia ja myös vakavampia rikoksia tehdään yhdessä muiden nuorten kanssa. Nuoret ja alle rikosvastuuikäiset lapset ovat alttiita myös olemassa olevien rikollisverkostojen rekrytointipyrkimyksille. Rikoksia tekevät alaikäiset saattavat päätyä esimerkiksi katujengeihin tai toteuttaa rikoksia katujengien tai muiden rikollisryhmien lukuun.

”Oikein ajoitetuilla ja mitoitetuilla, riittävän laaja-alaisilla ja koordinoiduilla toimenpiteillä ehkäistään sekä nuorten väkivaltaista käyttäytymistä että katujengirikollisuutta.” s. 9

Kommentti: Nuorisorikollisuus, katujengit sekä järjestäytynyt rikollisuus ovat osin erillisiä ilmiöitä, mutta sijoittuvat samalle jatkumolle. Kukin näistä ilmiöistä voi päätyä ruokkimaan toisiaan. Näiden ilmiöiden erottelu on kuitenkin tärkeää, sillä niiden torjunta edellyttää erilaisia toimenpiteitä. Koska tässä yhteydessä sekä nuorten väkivaltarikollisuus että katujengit mainitaan yhdessä, olisi syytä tarkentaa, että nämä ilmiöt tulee huomioida toisistaan erillisinä eri toimenpiteissä.

”Järjestäytynyt rikollisuus myös rekrytoi nuoria esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla pyrkien hyödyntämään heitä rikosten välikäsinä.” s. 10.

[4] Keskusrikospoliisi, 2024.
[5] Törölä & Raeste, 2024.
[6] Keskusrikospoliisi, 2025; Keskusrikospoliisi, 2024.

Kommentti: Sosiaalisella medialla voi myös olla keskeinen rooli esimerkiksi katujengin tunnettavuuden edistämisessä ja valmiiksi jengirikollisuudelle myönteisten yksilöiden verkostoitumisessa.

Toimenpiteet ja linjaukset: 2. Kehitetään rikosprosessia ja torjutaan nuoriso-, jengi- ja järjestäytynyttä rikollisuutta

On hyvä huomioida, että kouluilla ja nuorisotyöllä on keskeinen asema nuorten haitallisten ryhmäilmiöiden tunnistamisessa, johon myös jengit ja jengiytyminen liittyy. Jengiytymiselle altistaviksi tekijöiksi on yleisesti kriminologisissa tutkimuksissa katsottu esimerkiksi yksilön haitalliset lapsuuden kokemukset, haavoittuvalla alueella asuminen, yksilön kokemus kaventuneista mahdollisuuksista, huoltajien heikko kontrolli lapseen, runsas jäsentymätön ja valvomaton vapaa-ajan vietto, rikosmyönteiset asenteet ja saman aatemaailman omaavien vertaisten kanssa vietetty aika yhdistettynä yksilöllisiin ominaisuuksiin.

Katujengeissä ja rikollisissa verkostoissa mukana olevien rikosurat ovat monilla alkaneet varhain, vaikka varsinainen jengijäsenyys on saatettu havaita vasta täysi-ikäisenä tai täysi-ikäisyyden kynnyksellä. Kouluissa ja nuorisotyössä tulisikin olla riittävää osaamista ja kykyä tunnistaa jengiytymiseen liittyviä riskitekijöitä. Poliisin varhaisen puuttumisen ja tiedonhankinnan kannalta on keskeistä, että poliisi saa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa vihjeitä ja huoli-ilmoituksia sellaisista yksilöistä tai ryhmittymistä, joiden toiminta indikoi jengiytymistä. Jotta jengiytymiseen voidaan puuttua tehokkaasti niin yksilön auttamisen kuin viranomaisen rikostiedustelun tarpeiden näkökulmista, tulisi toimijoilla olla yhdenmukaiset toimintatavat sekä ilmoituskynnys havainnoista ja hiljaisista signaaleista ilmoittamiseen tilanteissa, joissa nykylainsäädännön mukainen velvollisuus ilmoittaa ei vielä täyty. Tämä saattaisi edellyttää eri toimialoilta esimerkiksi tiettyjen avainhenkilöiden kouluttamista yhdyshenkilöiksi, jengiytymisen ja jengiytymisvaarassa olevien yksilöiden tunnistamiseksi ja tiedon välittämiseksi poliisin suuntaan oikea-aikaisesti.

Rikollisverkostoihin kytkeytyvät henkilöt näkevät jengielämän eräänlaisena uravalintana, joka tarjoaa palkintoja ja statusta siinä missä tavanomaisten, laillisten keinojen ja polkujen ei koeta niitä mahdollistavan tai ne eivät tunnu houkuttelevilta. Varhaiskasvatuksessa, nuorisotyössä ja kouluissa tulisi olla yhdenmukaiset käytännöt myös rikosmyönteisten asenteiden ja jengikulttuurin ihailun tunnistamiseen sekä puheeksi ottoon, osana varhaisen puuttumisen mallia ja vastuun kantamista osana jengiytymisen ehkäisyä. Samoin tulisi olla riittävä osaaminen riskitekijöiden tunnistamiseen liittyen jengeihin rekrytoitumiseen.

Perheitä tulee tukea rikosten ennalta ehkäisyssä. Osalla jengirikollisuudessa mukana olevilla nuorilla on taustallaan oppimisvaikeuksia ja koulupudokkuutta. On myös tyypillistä, että rikollisverkostoihin kuuluvien perheissä korostuu ongelmien kasautuminen tai ylisukupolvinen syrjäytyminen. Tarvittaessa tulisi myös pohtia mahdollisuutta, jossa vanhempia voisi vahvemmin velvoittaa viranomaisyhteistyöhön sellaisissa tilanteissa, joissa perhe ei itse tunnista jengiytymisriskiä tai kykene sitoutumaan lapselle tai nuorelle suunnattuihin tukitoimiin, joilla on syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus.

Tietoverkkorikollisuuden määrä on kasvanut ja perinteinen rikollisuus on osin siirtynyt tietoverkkoihin. Myös tietoverkkorikollisuuden kohdalla on keskeistä, että nuoret, jotka ovat riskissä syyllistyä vakaviin rikoksiin tunnistetaan paremmin. Poliisin ennalta estävän työn lisäksi moniammatillinen yhteistyö sekä ennalta estävä toiminta kansainvälisellä tasolla ovat merkittävässä roolissa kyberrikosten torjunnassa ja tehokkaiden interventioiden kehittämisessä ja toteuttamisessa. Tämä saattaa edellyttää keskeisten toimijoiden kouluttamista riskiryhmään kuuluvien nuorten tunnistamiseksi, sekä uudentyyppisten, tietoteknisesti taitaville nuorille suunnattujen palvelujen kehittämistä interventioiden tueksi. Verkossa helposti saatavilla oleva luotettavien toimijoiden tarjoama tuki mahdollistaa avun ja ohjauksen saamisen myös niissä tilanteissa, joissa kynnys kasvokkain tapahtuvalle kontaktin ottamiselle on nuorelle syystä tai toisesta korkea.

Poliisin exit-toiminta auttaa yksilöitä ja heidän lähipiiriään irtautumaan rikollisverkostoista. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen, katujengirikollisuuteen ja väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvä exit-toiminta on suunnattu erityisesti heille, joiden kohdalla irtautuminen aiheuttaa potentiaalista uhkaa itselle tai lähipiirille. Lisäksi poliisissa toimii Cybercrime Exit -hanke, jolla pyritään estämään nuorten vakavaa tietoverkkorikollisuutta. Varhaiskasvatuksen, nuorisotyön ja koulujen toimijoille tulisi olla kyky nähdä exit-toiminta osana palvelupolkua ja siten tunnistaa sekä ohjata exitiin soveltuvat henkilöt toiminnan piiriin.

Lähteet

Keskusrikospoliisi. 2024. *Nuorten ryöstörikosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023*. Vantaa: Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto.

Keskusrikospoliisi. 2025. *Nuorten henkirikollisuus – Poliisin tietoon tulleiden henkirikosten ja niiden yritysten piirteet vuosina 2015–2023.* Vantaa: Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto.

Törölä, M & Raeste A. 2025. *Henkirikoskatsaus 2025*. Katsauksia, Nro 73/2025, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki. < http://hdl.handle.net/10138/599858 >

Robin Lardot, Keskusrikospoliisin päällikkö, poliisineuvos

Johannes Siirilä, rikoskomisario

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 21.10.2025 klo 11:15. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Keskusrikospoliisi
poliisi.fi